

Mauno Koivisto

* 25.11.1923 † 12.5.2017

TASAVALTAMME YHDEKSÄS presidentti, Suomalaisen Tiedeakatemian kunniajäsen, filosofian tohtori Mauno Henrik Koivisto kuoli pitkään sairastettuaan Helsingissä 12. toukokuuta 2017. Hän oli syntynyt Turussa 25. marraskuuta 1923. Koiviston lapsuudenkoti oli kristillinen. Hänen isänsä oli ollut laivapuuseppänä merillä ja kokenut siellä uskonnollisen herätyksen.

Kansakoulun käytyään Koivisto teki monenlaisia tilapäistöitä. Varusmieskoulutuksen jälkeen hänet komennettiin syksyllä 1942 Itä-Karjalaan JR 35:een. Koivisto muisteli avoimesti rankkoja sotakokemuksiaan.

Sodan jälkeen Koivisto kiinnostui politiikasta ja liittyi SDP:n jäseneksi. Työssään Turun satamakonttorin hoitajana 1948–1951 hän osallistui ay-liikkeessä käytyyn kamppailuun kommunistien valtauspyrkimysten pysäyttämiseksi. Koivisto oli muistelmissaan sitä mieltä, että noiden vuosien siviilivastarinta pelasti Suomen demokratian.

Koivisto valmistui ylioppilaaksi Turun suomalaisen yhteiskoulun iltalinjalla vuonna 1949 ja suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon Turun yliopistossa 1953. Opiskeluvuosinaan hän teki kansakoulunopettajan sijaisuuksia ja perusti perheen

vuonna 1952 Taimi Tellervo Kankaanranan kanssa.

Vuonna 1956 Mauno Koivisto puolusti sosiologian väitöskirjaansa *Sosiaaliset suhteet Turun satamassa*. Väitös ei ollut hänelle pelkkä opinnäyte, se oli myös omien havaintojen ja arkikokemusten työstämistä. Koivisto suunnitteli akateemista uraa ja työskenteli Turun yliopistossa professori Esko Aaltosen assistenttina. Ura-suunnitelmat muuttuivat, kun Koivisto kutsuttiin vuonna 1957 Helsinkiin Työväen Säästöpankin toiseksi johtajaksi. Kahden vuoden päästä hänestä tuli toimitusjohtaja. Uusi tehtävä perehdytti Koiviston suomalaisen talouselämän arkeen.

SDP oli 1950-luvulla alkaneen hajaannuksen myötä ajautunut ulkopoliittiseen paitsioon. Tampereella vuonna 1965 pitämässään vappupuheessa Koivisto esitti, että eristyksistä päästäkseen puolueen oli kyettävä solmimaan suhteet kolmeen kovaan K:hon: Kekkoseen, kommunisteihin ja Kremliin. Vuoden 1966 eduskuntavaaleissa SDP sai murskavoiton ja eduskuntaan tuli vasemmistoennemmistö. Koivistosta tuli Rafael Paasion johtaman ns. kansanrintamahallituksen valtiovarainministeri. Kun Paasio vetäytyi vuonna 1968 hoitamaan SDP:n puheenjohtajan tehtäviä,

Koivisto nousi pääministeriksi. Tuolloin alkoi rakentua hänen poikkeuksellinen kansansuosionsa. Muistiin on jäänyt muun muassa hänen esiintymisensä television Jatkoaika-ohjelmassa. Katsojat saivat tutustua uudentyypiseen asioita pohdiskelemaan poliittiseen johtajaan, jolla oli kaiken aikaa ilkkurinen pilke silmäkulmassaan. Arvoitukseksi jäi, oliko Koiviston tuon tuosta otsalle valahtava hiuskiehku ra suunniteltu vai ei.

Pääministerikautensa jälkeen vuonna 1970 Koivisto ryhtyi hoitamaan Suomen Pankin pääjohtajan virkaa, johon hänet oli nimitetty vuonna 1968. Vuoden 1979 eduskuntavaalien jälkeen Koivisto muodosti toisen hallituksensa. Hänen välinsä presidentti Kekkonen kanssa olivat jännitteiset. Pahat kielet kertoivat, että Koivisto pantiin pääministeriksi epäonnistumaan, mikä murtaisi hänen kansansuosionsa. Kun Kekkonen yritti keväällä 1981 kaataa Koiviston hallituksen, tapahtui jotakin ennenkuulumatonta: pääministeri kieltäytyi eroamasta, perusteena oli, että hänen hallituksensa nautti yhä eduskunnan enemmistön luottamusta.

Koiviston ei aina ollut helppo saada ajatuksiaan ja tavoitteitaan ymmärretyksi. Hänen suhteensa tiedotusvälineisiin oli ristiriitainen: toisaalta hän oli gallup-suosikki, mutta sen vastapainoksi hän välillä ärtyi tiedotusvälineisiin ja moitti toimittajia sopuleiksi.

Kekkonen sairastuminen ja ero syksyllä 1981 tarjosi Koivistolle paalupaikan vuoden 1982 presidentinvaaleihin. Kansalaiset odottivat häneltä oikeastaan eniten sitä, että hän olisi vallankäyttäjänä toisenlainen kuin Kekkonen. Manu-ilmiöksi kutsuttu kansansuosio siivitti Koiviston ylivoimaiseen vaalivoittoon. Hän tuli valituksi jo ensimmäisellä kierroksella. Puoliso

Tellervo Koivisto oli koko maan ylivoimainen ääniharava. Koivisto valittiin toiselle presidenttikaudelleen vuonna 1988.

Tasavallan presidenttinä Koivisto ryhtyi purkamaan Kekkonen ajalta periytyntä presidenttivaltaista järjestelmää ja vahvistamaan parlamentarismia. Tavoitteena oli, että hallitus istuisi koko vaalikauden ajan, ja tasavallan presidentin toimikaudet rajoitettiin kahteen kuusi-vuotiskauteen.

Koiviston toiseen kauteen ajoittui kylmän sodan päättyminen ja Neuvostoliiton hajoaminen. Syksyllä 1990 Suomi sanoutui Koiviston johdolla rohkeasti irti Suomen ja Neuvostoliiton YYA-sopimuksesta sekä Pariisin rauhansopimuksen eräistä rajoitteista. Toisaalta Koivistoa moitittiin liiallisesta varovaisuudesta erityisesti suhtautumisessa Baltian maiden itsenäistymiseen. Kun Neuvostoliitto sitten vuoden joulukuussa 1991 lopullisesti hajosi, Koivisto toimi nopeasti ja päätti johdattaa Suomen Euroopan unionin jäseneksi. Varman päälle laskijasta tuli radikaalien muutosten toteuttaja, kun aika oli siihen kypsä.

Presidenttikausiensa jälkeen Koivisto kirjoitti ahkerasti muistelmiaan. Vuosikymmeniä jatkuneen Venäjä-harrastuksen tuloksia hän julkaisi vuonna 2001 kirjasaan *Venäjän idea*. Teos osoitti syvällistä paneutumista Venäjän historiaan ja venäläiseen kulttuuriin.

Mauno Koivisto piti yllä tiiviitä kontakteja tiedeyhteisöön, etenkin yhteiskunta- ja taloustieteilijöihin. Erityisen tärkeäksi hänelle muodostui niin sanottu o-ryhmä, johon hän liittyi 1950-luvun lopulla. Nimensä ryhmä oli saanut siitä, että useimpien joko suku- tai etunimi tai molemmat päättyivät o-kirjaimeen. Ryhmään kuuluivat muun muassa Timo Helelä, Jouko Paunio, Olavi Niitamo ja Jussi Linnamo. Nuo-

rilla kansantaloustieteilijöillä oli halu uudistaa tiedettään ja saattaa se palvelemaan käytännön talouspolitiikkaa.

Suomalaisen Tiedeakatemian kunniajäseneksi filosofian tohtori Mauno Henrik Koivisto kutsuttiin vuonna 1992.

Seppo Hentilä

*Kuva:
Sotamuseo / Puolustusvoimat*